

Særbehandling af kriminelle psykopater i Danmark.

Af

Overlæge dr. med.
GEORG K. STÜRUP

Fængselsfuldmægtig cand. jur.
KARL JOHAN EBBE

(Fra Psykopatanstalterne i Herstedvester
Chef: Overlæge dr. med. GEORG K. STÜRUP).

Indledning.

Tidligt tog man i strafferetsplejen særlige forholdsregler overfor de »afsindige«, men efterhaanden blev det klart, at der desuden var en gruppe kriminelle, dem vi nu betegner som psykopaterne, der ogsaa fordrede en særbehandling.

Denne gruppe er først beskrevet af franske psykiatere som *dégénérés*, engelske forfattere talte med et uheldigt udtryk om *moral insanity*, men den skarpe kliniske afgrænsning skyldes især *Koch*, *Ziehen*, *Kraepelin*, *Birnbaum* og *Schneider*.¹⁾ Udviklingen er gaaet fra betragtninger om degeneration over konstitutionssynspunkter til en simpel konstatering af personlighedsejendommeligheder.

¹⁾ *Koch*: Die psychopatischen Minderwertigkeiten. Ravensburg 1891—93. Selve afgrænsningen skete i: Kurzgefasster Leitfaden der Psychiatrie. Ravensburg 1888.

Ziehen: Zur Lehre von den psychopatischen Konstitutionen i Charité—Annalen. 1905. 1907. 1908. 1912.

Kraepelin: Psychiatrie 8. Aufl. 1909—15.

Schneider: Die psychopathischen Persönlichkeiten. 4. Aufl. Wien 1940.

Det er klart for enhver, at psykopati ikke er et ensartet fænomen, der kræver den samme behandling i alle tilfælde; hverken hvis udtrykket behandling tages i videre eller i snævrere betydning. Som psykopater sammenfatter vi den brogede skare personer, der reagerer helt anderledes end gennemsnitligt normalt, hvis personlighed saaledes er abnorm, og som af den grund bliver til ulempe for sig selv eller sine omgivelser. Det er altsaa ligegyldigt, om afvigelsen i reaktionsform gaar i den ene eller den anden retning. F. ex. er den for følsomme og den for lidt følsomme, afstumpede, to hyppige typer iblandt kriminelle psykopater. Kriminaliteten bliver tilsvarende forskellig, fra generende smaa kriminalitet til den allerfarligste. Konstateringen af en psykopati er ikke i sig selv tilstrækkelig til at motivere en særbehandling, men for de fleste typers vedkommende vilde det sikkert være hensigtsmæssigt, om i hvert fald mere udtalte tilfælde blev bedømt udfra en klar erkendelse af personlighedens særart. Tilbøjeligheden til at se disse tilfælde som en slags »halvt sindssyge« førte tidligere ofte domstolene til en mere lemfældig eftergivende indstilling, forkortede straffe etc., som hurtigt viste sig ganske fejlagtig. Den psykiatriske behandling paa almindeligt sindssygehospital, hvor der i tidens løb ved dom er anbragt talrige psykopater, har sjældent vist sig fuldt tilfredsstillende. Det var derfor naturligt, at der efterhaanden etableredes en for psykopater beregnet særbehandling, dels juridisk ved anvendelse af straffelovens § 17, der berettiger særforanstaltninger, dels psykiatrisk ved etablering af særanstalt.

Her skal redegøres for denne særbehandlings udvikling og derefter gives en beskrivelse af behandlingen, som den former sig nu. En redegørelse for resultaterne af behandlingen i psykopatfængsel, psykopatforvaringsanstalt og af kriminelle abnorme, der ved dom er anbragt i sindssygehospital, maa forbeholdes senere arbejder.

Almindelig borgerlig straffelov 1866.

Efter straffeloven 1866 var lovovertrædelsen det primære, en forbrydelse af den og den gennemsnitlige beskaffenhed honoreredes med en straf fastsat efter en nogenlunde bestemt takst. Man tog ikke smaalige hensyn til forbryderens personlighed, hans særlige anlæg og paavirkningsmuligheder. Repressionsmaaden var objektiv, formaalet ensidigt at afholde borgerne fra at overskride loven. For de abnorme forbryderes vedkommende var der, bortset fra § 38, der hjemlede straffrihed for afsindige og i højere grad aandssvage samt anviste sikkerhedsforanstaltninger for farlige forbrydere af denne kategori, kun overladt retsanvendelsen den famøse § 39, der, som *Wimmer* har fremhævet det, fra et psykiatrisk og kriminalpsykologisk synspunkt var den mest ulogiske — og strafmæssigt sikkert ogsaa den mest uheldige og virkningsløse bestemmelse i den gamle straffelov.¹⁾

§ 39 omfattede »Taaber eller andre Personer, der, om de end ikke mangler al Bevidsthed, dog paa Grund af særegne Tilstande, som have Indflydelse paa Villiens Frihed, ikke kunne antages i Gerningens Øjeblik at have været i Besiddelse af den Tilregnelighed, der findes hos voksne og sjælssunde Personer«, og den særlige behandling, der blev disse abnorme til del, bestod som bekendt i en obligatorisk strafnedsættelse.

Der er næppe tvivl om, at en stor del af de abnorme lovovertrædere, der her er tale om — psykopaterne — omfattedes af denne bestemmelses ordlyd; naar man i praksis dog alligevel vægrede sig ved at anvende paragraffen paa psykopatiske forbrydere, skyldtes det antagelig domstolens klare forstaaelse af det ulogiske i at behandle disse vanskeligt paavirkelige individer med afkortet straf. Da der iøvrigt ikke var nogen mulighed for særlig behandling af psykopater, som ikke samtidig var »afsindige« eller

¹⁾ Dansk Kriminalistforenings Aarbog 1928 s. 19.

aandssvage,¹⁾ gled de uden videre ind i de almindelige straffeanstalter, ofte til ulempe for anstalterne, idet de sværere typer kunde udgøre et latent uroelement, og oftest til skade for de paagældende selv. Paa den anden side maa det indrømmes, at for en vis del af psykopaterne har den almindelige strafbehandling ikke været uhensigtsmæssig, idet man ved at frakende dem retten til en undtagelsesstilling og i det hele ved at bringe dem ind under fængslets disciplinære behandling, i hvert fald for en tid har kunnet modvirke deres sygelige navlebeskuen og bragt dem til forstaaelse af, at ikke alt var dem tilladt.

Straffelovsudkastene.

Straffelovskommissionen af 1905 blev i virkeligheden fremtvunget mod justitsminister *Albertis* ønske ved den proteststorm, Dansk Kriminalistforenings mænd rejste mod hans pryglelovsforslag.²⁾

Alberti hævnede sig ved til gengæld at udelukke alle tilhængere af den moderne strafferetlige bevægelse ved kommissionens sammensætning, hvilket bl. a. kom til at præge udformningen af det første straffelovsudkasts bestemmelser om abnorme lovovertrædere.

Dette udkast, der blev offentliggjort 1912, indeholdt to bestemmelser, som kunde forventes bragt til anvendelse paa psykopatiske forbrydere, dels en regel i § 35 om straffenedsættelse ved »mangelfulde Sjælstilstande og Tilstande, der ikke ophæver, men kun svækker enten Forstaaelsen af Handlingens Retsstridighed eller Modstandskraften mod den forbryderske Tilskyndelse«; og dels en regel i § 84 om særlige sikkerhedsforanstaltninger, naar en tiltalt, »der ved Handlingens Foretagelse befandt sig i mangelfuld Sjælstilstand«, vedblivende er farlig for retssikkerheden.

¹⁾ Se dog nedenfor om anbringelse af psykopater paa Sikringsanstalten, Nykøbing Sjælland, der har været i brug siden 1918.

²⁾ Dansk Kriminalistforenings Aarbog 1928. *Torps* udtalelse s. 7, jvfr. ogsaa *Goll*: »Pryglestraffen«. Udvalgte Skrifter 1940 s. 104 f. f.

Som det fremhæves i motiverne til § 35 (s. 48 f. f.), er der ved disse mangelfulde sjælstilstande, den saakaldte »formindskede tilregnelighed«, spørgsmaal i tre hovedretninger: 1. *Strafnedsættelse*. 2. *Særlige regler om straffuldbyrdelsen* samt 3. *Anvendelse af sikringsmidler*. Straffeloven 1866 havde kun øje for det første punkt, og direkte angik § 35 kun dette, ganske vist med den væsentlige forbedring, at strafnedsættelsen var gjort fakultativ. Men ogsaa kravet om en særlig ordning af frihedsstraffens fuldbyrdelse skulde kunne udledes af nævnte paragraf, idet straffen iflg. denne kunde nedsættes ikke alene under det foreskrevne lavmaal, men ogsaa til nærmeste lavere strafart. Motiverne anfører navnlig, at den ved udkastet foreslaaede nydannelse Arbejdsfængsel kunde bringes til anvendelse i stedet for strafarbejde.

Et utvivlsomt fremskridt betød den allerede nævnte § 84, hvis indhold danner grundlaget for de senere regler om internering af psykopater.

Om sikkerhedsforanstaltningernes art hedder det: »Kan Sikkerhed ikke forskaffes ved mindre indgribende Foranstaltninger, saasom Anvisning af eller Forbud mod et bestemt Opholdssted eller Henviisning til Sindssyge- eller Aandssvageanstalter, Helbredelsesanstalter for Drankere el. lign., bliver den paagældende at tage i offentlig Varetægt i en af de særlig dertil indrettede Anstalter eller Anstaltsafdelinger«. Som det vil ses en tydelig forløber for straffelovens § 70.

Naar det i dommen var udtalt, at sikkerhedsforanstaltninger skulde træffes, i hvilket tilfælde der i henhold til udkastets § 50 var givet domstolen en ubegrænset ret til at lade straf bortfalde, var det derefter overladt til øvrigheden at bestemme sikkerhedsforanstaltningernes art, ligesom det ogsaa tilkom øvrigheden at træffe bestemmelse om, hvorvidt foranstaltningerne skulde forandres eller ophæves. Denne fra straffelovens § 70 afvigende regel var givet ud fra synspunktet: Øvrighedens større bevægelighed,

idet bevægelighed mentes absolut paakrævet, naar det som her drejer sig om tilstande, som jævnlig kan forandre sig og fordre nye hensyn taget i betragtning, snart til skærpelse, snart til lempelse af foranstaltningernes art.¹⁾

Udkastets interneringsbestemmelse forudsatte tydeligvis, at der blev tilvejebragt en særlig til optagelse af de farligste bestemt anstalt eller anstaltsafdeling; ved samarbejde med Medicinalkommissionen blev der derfor i det af nævnte kommission udarbejdede forslag om oprettelse af en ny stats-sindssygeanstalt optaget bestemmelser om opførelse af et kriminalasyl i forbindelse med denne anstalt. Dette forslag blev til lov nr. 123 af 29. april 1913, hvori det i § 3 hedder: »I Forbindelse med Hospitalet, men som en særlig Anstalt, oprettes en Sikringsanstalt til Optagelse af Personer, om hvem der i Anledning af begaaede lovovertrædelser enten ved Dom eller administrativ Resolution bestemmes, at der bør træffes Sikkerhedsforanstaltninger overfor dem, dog at der i Anstalten kan optages Personer, som af Justitsministeriet i Overensstemmelse med indhentet Erklæring fra Sundhedsstyrelsen skønnes egnede til at optages i denne.« I regulativet af 24. juni 1918 blev det dog bestemt, at kun sindssyge eller aandssvage mænd kan optages i anstalten, men da man ikke havde nogen anstalt, der var særlig egnet for optagelse af psykopater, er der i praksis ikke sjældent givet tilladelse til, at saadanne blev anbragt paa sikringsanstalten. Af 129 indlæggelser i 1918—1938 har 43 været psykopater, hvoraf 22 betegnes som rene psykopater. Anbringelsen af psykopater paa sikringsanstalten har i nogen grad besværliggjort behandlingen af de sindssyge, idet det, som anstalten bygningsmæssigt er indrettet, er muligt for et faatal af psykopater at ødelægge hele anstalten; det har jo ifølge sagens natur drejet sig om meget svære former af psykopati.²⁾

¹⁾ Motiver s. 130 f. f.

²⁾ Se om patientbelægningen paa Sikringsanstalten i Nykøbing med særligt henblik paa psykopatierne, *Kr. E. J. Lemmergaard og Jørgen Ravn*, Nordisk medicinsk Tidsskrift 1938: 16: 1898—1902.

De foran nævnte regler i straffelovsudkastet 1912 tilfredsstillede langt fra tilhængerne af den nyere strafferetlige retning. Kriminalistforeningen, der den gang udviste en beundringsværdig aktivitet, nedsatte derfor et udvalg til forberedelse af behandlingen af straffelovsudkastets tilregnelighedsparagraffer,¹⁾ og paa Kriminalistforeningens møde den 5. december 1912, hvor disse paragraffer skulde drøftes, fremlagdes som forhandlingsgrundlag en af dette udvalg afgiven betænkning.

Professor *Torp*, der var mødets indleder, formulerede en skarp kritik af straffelovsudkastets tilregnelighedsbestemmelser, herunder de her behandlede.²⁾ Som udkastets hovedmangler anførte han for det første, at der i § 35 opstilledes en fælles regel for alle tilfælde af »formindsket tilregnelighed«, idet der inden for denne gruppe bestemt bør sondres mellem de tilfælde, hvor den psykiske særtilstand skyldes tilfældig, oftest ydre indvirken, og derfor er af mere forbigaaende art, og paa den anden side saadanne afvigelser fra den psykiske normaltilstand, der skyldes mere varige (konstitutionelle) lidelser eller defekter af mere kronisk art. For de sidstnævntes vedkommende er der ikke trang til regler om afkortelse af straffetiden — tværtimod kunde man maaske sige — det, der trænges til, er ialtfald »en fra den almindelige Straf ganske forskellig Behandling«. Naar udkastet for disse konstitutionelle lidelser, herunder psykopatierne, henviste til blot at vælge en lavere strafart, turde det formentlig ogsaa være indlysende, at dette kun vilde betyde at flytte vanskelighederne, ikke at fjerne dem. Dernæst ansaa *Torp* det for uheldigt, naar udkastet ogsaa ved denne anden gruppe synes at tænke sig straf som normal reaktion enten alene eller i kombination: nedsat straf plus sikkerhedsforanstaltninger — hvor-

¹⁾ Udvalgets sammensætning var saaledes: *A. Friedenreich, Aug. Goll, Knud Pontoppidan, Carl Torp, Aug. Winmer.*

²⁾ Se hertil og i det følgende Dansk Kriminalistforenings Aarboeg 1912 s. 78 f. f.

ved man altsaa samtidig erklærer en person strafegnet som tilregnelig og undergiver ham internering i helbredelses-øjemed.

For at afhjælpe disse mangler var der i Kriminalistforeningens forslag indsat 2 bestemmelser § c og § d, der i formulering ret nøje svarer til 1930-straffelovens §§ 17 og 70, og som bebuder indførelsen af et særligt fængsel for psykopater, ligesom det ved at videreføre udkastets § 84 hjemler oprettelsen af en interneringsanstalt for farlige psykopater.

Da det er første gang tanken om særanstalter for psykopater har faaet sin fuldstændige udformning i lovsform, skal professor *Torps* motivering for forslaget her anføres:¹⁾

»Overfor adskillige af de Personer, der hører til denne Gruppe (formindsket tilregnelige), kan Straf paa Forhaand betegnes som formaalsløs ofte tillige som positiv skadelig. At disse som Regel ikke vil omfattes af den i vor § a (Reglen om Straffrihed for Sindsyge m. v.) givne Bestemmelse, har sin Grund dels deri, at Afgørelsen her ikke kan træffes paa Grundlag af almindelige af Psykiatrien anerkendte Betegnelser for skarpt afgrænsede Sygdomsformer, dels deri, at det rent biologiske Grundlag — den psykiatriske Klassifikation, p. G. a. disse Tilfældes store Variabilitet ofte ikke alene giver tilstrækkelig sikkert Holdepunkt for Afgørelsen, men maa suppleres ved andre Indicier f. Ex. den gennem tidligere Straffuldbyrdelse indvundne Erfaring om Straffens fuldstændige Virkningsløshed. Uden dette Supplement vil man dernæst i mange, maaske de fleste Tilfælde, vist nok være betænkelig ved paa Forhaand at erklære Straf for unyttig eller skadelig; ofte vil de psykiatriske Skøn af de Grunde, jeg lige har nævnt, lyde paa et *non liquet*. Her vil det da baade af generalpræventive Hensyn og Hensyn til den skyldige selv være rigtigt ialfald at forsøge Anvendelse af Straf, idet man da blot søger at lempe dens Fuldbyrdelse ved passende Hensyntagen til den psykiske Defect.

Men ofte vil den manglende Klarhed forholdsvis hurtigt tilvejebringes ved de under Straffuldbyrdelsen gjorte Erfaringer. Viser det sig da under selve Fuldbyrdelsen, at der er grebet fejl, bør der være Adgang til Genoptagelse af Sagen med den Virkning, at Straffuldbyrdelsen om fornødent standses og erstattes med Helbredel-

¹⁾ Dansk Kriminalistforenings Aarbog 1912 s. 79 f. f.

ses- eller rene Frihedsforanstaltninger, og idet Straffuldbyrdelsen her altid er noget af et Experiment, bør den ikke som nu gentages Gang paa Gang, hvis Forsøget viser sig forfejlet.

I § d gives der nærmere Regler om, dels hvilke Sikkerhedsforanstaltninger, der kan anvendes og dels hvilken Myndighed, der bestemmer deres Art, mulig senere Ændringer samt deres Ophør. I førstnævnte Henseende er Reglerne ligesom i Udkastet holdt i ret stor Almindelighed, fordi Valget ikke blot maa bero paa det enkelte Tilfældes Art, men ogsaa derpaa, hvilke Anstalter der til enhver Tid staar til Raadighed. Ligeledes i Overensstemmelse med Udkastet er det Princip fastholdt, at de mere indgribende Foranstaltninger, navnlig Internering, kun bør benyttes, naar man ikke mener at kunne nøjes med mindre indgribende. Fra Udkastet adskiller vore Regler sig paa dette Punkt væsentligst deri, at der stilles en ny ikke i Udkastet nævnt Forholdsregel til Raadighed — Umyndiggørelse og Beskikkelse af Tilsyn — hvorom nærmere Regler gives. Samt at det udtrykkelig udtales, at den trufne Afgørelse om Foranstaltningens Art til enhver Tid kan omgøres. Afgørelsen foreslaas helt igennem lagt i Rettens Haand, ikke som efter Udkastet i Øvrighedens. Denne Ordning, der nu overalt i Tyskland, Østrig, Schweiz, Norge og Sverige, om end mere eller mindre konsekvent, fastholdes som et næsten selvfølgeligt Krav, anser Udvalget det nødvendigt at gennemføre baade af Hensyn til den enkelte, overfor hvem disse Foranstaltninger træffes, og navnlig af Hensyn til Samfundets Krav paa betryggende Sikkerhed. Disse Hensyn vinder i Vægt i samme Grad som Sikkerhedsforanstaltningernes Anvendelse i Stedet for Straf udstrækkes videre. Som jeg allerede har fremhævet, er det dernæst ikke blot naturligt, men vil ogsaa fremme et forstaaende Samarbejde mellem Dommerne og den psykiatriske Sagkundskab, at Retten ikke ved at erklære den skyldige utilregnelig eller uegnet til Straf, saaledes som nu, mister enhver Indflydelse paa hans videre Behandling.

Disse Hensyn er af saadan Vægt, at Udvalget ikke mener, at Hensynet til Administrationens mulige større Bevægelighed paa nogen Maade kan vejes op herimod.«

I *Torps* straffelovsudkast 1917 optages forhandlingsgrundlagets §§ c og d uændret med *Torps* foranførte udtalelse som motiver. Straffelovskommissionen 1917's udkast af 1923 overtager ogsaa i det væsentlige disse bestemmelser. Det indeholder dog to formuleringer af § c, hvoraf *Goll*, *Olrik*, *Torps* redaktion, som naturligt var, sluttede sig til forhand-

lingsgrundlaget, medens *Glarbo, Johansen, Krabbe* foretrak at samle de abnorme sjælstilstande i en fælles regel, baseret paa et blandet biologisk-psykologisk kriterium med vægten i alle tilfælde lagt paa strafegnheden; men da sidstnævnte forfattere iøvrigt var enige i nødvendigheden af at indføre et særligt fængsel for personer, hvis sjæls-evner afviger fra det normale, og paa hvem frihedsstraf findes anvendelig, tilføjedes en bestemmelse desangaaende, idet det særligt fremhævedes, at straffen skulde udstaas under lægetilsyn.

Interneringsloven af 11. april 1925.

Paa grund af særlige omstændigheder blev der allerede før straffeloven 1930 hjemlet domstolene adgang til at træffe særforanstaltninger overfor visse farlige psykopater; det skete ved den saakaldte interneringslov, lov nr. 133 af 11. april 1925, om sikkerhedsforanstaltninger mod visse personer, der udsætter retssikkerheden for fare; men som fremhæves af *Goll*¹⁾ bør denne lov snarere betragtes som en partiel indførelse af den ny straffelov paa et enkelt omraade end en delvis reform af den gamle, og loven er da ogsaa, omend med modificationer, bygget over det ofte nævnte forhandlingsgrundlags §§ c og d, saaledes som bestemmelserne forelaa i straffelovsudkastet af 1923.

Det kan maaske være af interesse ved denne lejlighed at opfriske den »affære«, der saaledes førte til en anteciperet gennemførelse af en enkelt straffelovsparagraf.²⁾ En mange gange straffet sædelighedsforbryder, lærer X, der den 27. oktober 1924 skulde have været løsladt efter at have afsonet en straf af forbedringshus i 3 aar for uterlige forhold overfor smaapiger, blev ved Justitsministeriets foranstaltning tvangsindlagt paa Vestre Fængsels sygeafdeling, da man mente, at han fortsat var farlig for retssikker-

¹⁾ Straffelov og Kriminalbiologi, Udvalgte Skrifter s. 83.

²⁾ Se hertil *K. J. Ebbe*, Soc.-Dem. Kronik ⁶/₃ 1915.

heden.¹⁾ Den administrative praksis, der her blev indledet, blev af dele af befolkningen hilst med tilfredshed,²⁾ idet man i lang tid havde følt det som en krænkelse af retssikkerheden fra det offentlige side, at man intet andet foretog sig overfor saadanne samfundsfarlige forbrydere end at straffe dem med sædvanlig tidsbestemt straf. Fra anden side løftede der sig derimod stærke røster, der hævdede, at Justitsministeren havde overskredet sin kompetence ved saaledes at tilbageholde en mand, der havde afsonet sin straf. Justitsministeriet søgte derfor ved en redegørelse i dagspressen den 4. november s. a. at retfærdiggøre tvangsindlæggelsen, bl. a. ved henvisning til et Reskript af $15/2$ 1793, der handler om afsindiges anbringelse og forplejning i daarekisten paa Lolland. Det kunde dog ikke benægtes, at den hjemmel, Justitsministeriet havde paaberaabt sig, var yderst tvivlsom;³⁾ de i redegørelsen citerede bestemmelser angik udelukkende afsindige, hvilket der jo her slet ikke var tale om, og Justitsministeren blev derfor under finanslovdebatten opfordret til

1) Paa Justitsministeriets foranledning havde Retslægeraadet under 25. s. M. afgivet en erklæring, i hvilken det hedder: »Da det af det i sagen oplyste fremgaar, at X vel hverken er sindssyg eller aandssvag, men et psykisk degenereret individ, lidende af en udpræget sexuel hyperæstesi, som giver sig udslag i hyppige samfundsfarlige forbrydelser, og som han — trods gentagne straffe — er ganske ude af stand til at beherske, skønner raadet, at han maa anses for farlig for den offentlige sikkerhed. Da der ikke findes for hans lidelse egnede abnormanstalter, maa raadet anbefale, at han anbringes i en arbejdsanstalt, og kun hvis han der skulde volde ulemper — i sikringsanstalten ved Nykøbing Sj., hvor det ved hans relative klarhed vil være vanskeligere for ham at indpasse sig.«

2) Se udtalelse af *Hans Rasmussen*, Folketingets forhandlinger 1924 sp. 2158.

3) I den sag, lærer X anlagde mod Justitsministeriet, blev det da ogsaa af Højesteret fastslaaet, at der ikke i de gældende retsregler fandtes hjemmel for en saadan tilbageholdelse, hvorfor den paagældende fik tilkendt en erstatning. Se U. f. R. 1925 s. 277.

snarest at søge gennemført en lov, der tillagde domstolene afgørelsen af, hvilke forholdsregler der skulde træffes overfor personer som den omspurgte lærer X, der led af en saadan sexuel abnormitet, at det maatte antages, at han, saa snart han kom paa fri fod, paany vilde give efter for sine abnorme tilbøjeligheder. Resultatet blev, at justitsminister *Steincke* fremsatte et forslag til lov om tillæg til lov nr. 277 af 30. juni 1922 om umyndiggørelse og værgemaal § 2, hvorefter den »der paa Grund af mangelfuld Udvikling, varigere Svækkelse eller Forstyrrelse af Sjælsevernerne udsatte den almindelige Retssikkerhed for Fare gennem Brandstiftelse eller ved at true andres Kønsheds eller legemlige Velfærd«, skulde kunne umyndiggøres alene i personlig henseende. Selve umyndiggørelsen skulde følgende de almindelige regler ske ved domstolene i civilprocessens former, og derefter vilde det saa være muligt for Justitsministeriet som øverste Pupilautoritet at træffe bestemmelse om, hvor den paagældende skulde anbringes.

Imidlertid kom lovforslaget, der ogsaa i for høj grad bar præg af det konkrete tilfælde, som laa bag, i stærk modvind¹⁾ og fik ikke den hurtige behandling, som justitsministeren havde haabet, og efter indgaaende drøftelser og udvalgsbehandling i begge ting, fremstod det i en helt ny skikkelse som interneringsloven af 1925²⁾.

¹⁾ Se navnlig *Rytter*, Folketingets Forhandlinger. Sp. 2163 ff.

²⁾ For en fuldstændigheds skyld skal det anføres, at X overhovedet ikke blev interneret, skønt lovens § 1.2^o hjemlede anvendelse af sikkerhedsforanstaltninger paa allerede domte sædelighedsforbrydere, naar sag derom blev rejst inden 1 aar efter løsladelsen. Justitsministeren mente nu, at man kunde indskrænke sig til at lade X meddele det i lovens § 6 nævnte tilhold. Iøvrigt søgte man at skaffe ham noget arbejde, ligesom der blev givet ham navneforandring. (Se udtalelse til dagbladet »København« 20.—1.—1926). Allerede i Oktober 1925 blev X paany sigtet for groft uterligt forhold overfor en mindreaarig pige, men grundlaget var dog saa spinkelt, at han ved Østre Landsrets Dom 19.—1.—1926 blev frikendt. Den 24.—5.—1929 mildnedes tilholdet paa X' begæring; 4 dage senere afgik han ved døden som følge af en hjertesygdom, som han havde været syg af i et halvt aars tid.

Lovens omraade var angivet i § 1. 1°, der lyder:

»En Person, hos hvem mangelfuld Udvikling, varigere Svækkelse eller Forstyrrelse af Sjælsevnerne — herunder seksuel Abnormitet — har givet sig Udslag i strafbare Handlinger — derunder Trusler —, der vidner om en nærliggende og alvorlig Fare for betydelige Krænkelser af den almindelige Retssikkerhed ved Sædelighedsforbrydelse, grove Voldshandlinger, Brandstiftelse eller anden almenfarlig Forbrydelse, kan underkastes Sikkerhedsforanstaltninger, herunder Anvisning af Opholdssted eller Forbud imod Ophold paa bestemte Steder, Tvangsindlæggelse eller Tilbageholdelse paa Anstalt eller Hospital, saa vidt og saa længe saadanne Foranstaltninger maa anses for nødvendige af Hensyn til Retssikkerheden«.

De i § 1 omhandlede foranstaltninger kunde kun træffes ifølge dom; derimod havde Justitsministeriet afgørelsen af, naar de trufne sikkerhedsforanstaltninger skulde ophæves eller lempes. Beskikkelse af tilsynsværge var obligatorisk, og saavel den domfældte som tilsynsværgeren kunde forlange spørgsmaalet om foranstaltningernes ophævelse indbragt for retten.

Forvaringsanstalten for Psykopater paa Sundholm.

Forvaringsanstalten paa Sundholm tog sin begyndelse 1. oktober 1925, fra hvilken dag staten lejede lokaler i en del af en paa Sundholms terræn beliggende bygning, der oprindeligt var opført som tvangshus for mænd.

Lokalerne maatte omdannes til dette særlige øjemed og blev først færdige 25. december 1925. Den første forvarede blev modtaget den 14. oktober. Indtil 25. december anbragtes de forvarede i interimistiske pladser i celleafdelingen, beliggende i en anden tvangshusbygning for mænd.

Der blev givet regulativ for forvaringen 5. november 1925 (nr. 283) med enkelte ændringer ved bek. nr. 261 af 23/10 1928.

Ved ombygningen skaffedes plads til 16 personer, der kunde faa hver sit soverum, men fælles spisestuer, opholdsstuer samt arbejdsstuer. I et andet hus fandtes nogle celler

for udstaaelse af disciplinære straffe. Personalet bestod af Sundholms inspektør, bistaaet af nogle opsynsmænd. Fra 15. januar 1926 ansattes som læge ved forvaringsanstalten dr. med. George E. Schrøder.

Som ledetraad for behandlingen hed det i regulativets § 3: »Ved Gennemførelsen af disse Bestemmelser skal det have for Øje, at Forvaringen ikke er en Straffe- men en Sikkerhedsforanstaltning, og det bør tilstræbes at give de indsatte saa taalelige Kaar som Hensyn til Sikkerheden og Opretholdelse af Ro og Orden i Anstalten tillader«.

De forvarede var ikke underkastet arbejdspligt, men de arbejdede dog alle, dels for at skaffe sig lomme penge, dels for at paavirke deres vidnesbyrd. Arbejdet skaffedes igennem Sundholm, og hver forvaret fik et vederlag af 50 øre pr. arbejdsdag, indtil man i 1926—27 gik over til akkordarbejde. Af arbejde, der udførtes fra arbejdsanstalten, kan nævnes syning af maatter, klistring af poser, sømning af linnedvarer fra vaskeriet, lapning af tøj, kurvemagerarbejde og markarbejde. Enkelte skaffede sig selv arbejde fra borgere i byen, saasom skrædderi, sadelmager og papirarbejde. En uddannet fotograf skaffede sig privatarbejde ved fremkaldelse og forstørrelse. Efterhaanden som belægningsantallet steg, kom der tiltagende vanskeligheder ved at skaffe egnet arbejde, ligesom overgangen til akkordløn medførte større fortjeneste til de forvarede. Dermed rejstes spørgsmaalet om administration af disse penge. Man naaede op til fortjenester, der varierede fra 50 øre til 2.50 kr. pr. dag.

Om arbejdets betydning for de forvarede hedder det i sidste aarsberetning fra Sundholm: »De forløbne Aar har lært os, at det daglige regelbundne Arbejde med Hensyn tagen til den enkelte forvaredes Lyst og Anlæg er af uhyre Betydning baade for Opretholdelsen af den Disciplin, der altid skal herske i en Anstalt af denne Art, og navnlig for Opbyggelse af Personernes Evne og Villie til at klare sig ude i Livet, naar Chancen herfra gives dem ved en Prøveløsladelse. Uden saadant maalfast Arbejde vil saavel Disci-

plin som Mulighederne for en hæderlig Tilværelse udenfor Anstalten smuldre bort, og tilbage bliver kun Indespærring af Personer paa ubestemt Tid og under mildere Former end Fængselsstraf. Selv for opererede Personer, hvor Kastrationen, som heldigvis i de fleste Tilfælde er en sikkert uundværdig Støtte for Personerne, vil Mulighederne for at klare sig ude være meget stærkt forringede, hvis man ikke faar klaret Arbejdsspørgsmaalet paa rette Maade.«

Fra efteraaret 1926 paabegyndtes undervisning af de forvarede i 3 timer, fordelt paa 2 aftener om ugen ved en af ministeriet ansat undervisningsleder. Retningslinierne for undervisningen var oprindelig:

1) at give de i anstalten forvarede lejlighed til at vedligeholde eller udvide de almindelige skolekundskaber i dansk, som de sad inde med.

2) gennem samtaler og diskussioner om dertil egnede emner at paavirke dem rent menneskeligt.

3) gennem foredrag og oplæsninger at vække deres interesse for god og sund læsning.

Der viste sig dog ret hurtigt behov for at faa en mere speciel undervisning, hvilket medførte, at en række forvarede modtog særskilt undervisning i forskellige sprog. Undervisningen værdsattes meget og fortsattes aar efter aar, indtil anstaltens flytning til Herstedvester. Der var desuden gymnastikundervisning, og læreren skaffede dem, der fremsatte begæring herom, faglitteratur, udenlandsk litteratur m. v. fra kommunebibliotekerne, ligesom der afholdtes en del foredrag af aandskulturhistorisk art.

Efter en af Justitsministeriet godkendt praksis blev der givet de forvarede lejlighed til efter forud indhentet godkendelse at kunne opnaa maanedlig udgang under ledsagelse af tilsynsværger eller en anden betroet person. I 1927 var der paa foranledning af en tilsynsværger tale om at fastsætte en generel tidsfrist, inden for hvilken meddelelse af udgangstilladelse til de internerede ikke kunde gives, men ministeriet fandt den gang fastsættelse af en saadan

generel tidsfrist uheldig. Det fremhæves i aarsberetningerne, at udgangstilladelse tjener som opmuntring til god og vel-disciplineret opførsel og har en værdifuld indflydelse paa livet indenfor anstalten. Efterhaanden kom man dog ind paa som regel først at anbefale udgangstilladelse, naar der var gaaet mindst 1 aar efter indsættelsen, og da først saaledes, at man anbefalede en udgangstilladelse til en begyndelse og derefter, hvis denne forløb godt, i løbet af nogle maaneder anbefalede endnu en udgangstilladelse. Enkelte fik tilladelse til at rejse nogle dage til ophold i deres hjem.

Med hensyn til den paa forvaringsanstalten forøvrigt givne, efter hver enkelt's sjælelige særart afpassede behandling udtaltes det i aarsberetningen 1934—35, at den strækker sig lige fra skarp disciplinering af særlig vanskelige elementer til forstaaende opmuntring og taalmodig opbygning af manglende selvtillid hos holdningsløse, fatalistisk indstillede individer.

Til gavn for anstalten og den der praktiserede særbehandling fandt der et meget intimt samarbejde sted mellem inspektør og læge, saaledes at disse embedsmænd saavel udadtil overfor myndighederne som indadtil overfor de forvarede altid tilstræbte at optræde som en enhed.

Med udgangen af 1928 fratraadte dr. med. George E. Schrøder, og i stedet ansattes dr. med. Einer Bränniche.

Da den borgerlige straffelov traadte i kraft 1933, ændredes belægningens karakter, og der indførtes derfor arbejdspligt samt nye regler om administration og tilbageholdelse af de forvarede arbejdsfortjeneste. Denne skærpelse følte af nogle af de forvarede som uberettiget tvang, ikke mindst af de frivilligt flittigt arbejdende; men arbejdspligten synes ikke at have haft uheldig indflydelse paa nogen af de indsatte, og man synes nærmest, at den har skaffet mere ro, naturlig tilfredshed og ligevægt paa anstalten.

§§ 17 og 70 i straffeloven af 15. 4. 1930.

Om de af justitsministrene *Steincke*, *Rytter* og *Zahle* i 1924, 1928 og 1929 fremlagte straffelovsforslag skal kun gøres enkelte bemærkninger, da de til §§ 17 og 70 svarende paragraffer i de nævnte lovforslag i det væsentlige slutter sig til det sidste straffelovsudkast af 1923. Mest afvigende er *Steinckes* forslag, der er præget af hans særlige syn paa forholdene mellem domstolene og administrationen. Efter *Steincke* kan saaledes de straffuldbyrdende myndigheder i henhold til § 17 (*Steinckes* § 18) ændre afgørelsen af, hvor frihedsstraffen skal udstaas (særfængsel eller alm. fængsel). Endvidere overlager han interneringslovens bestemmelse om, at det er Justitsministeriet, der kan forandre eller op-hæve sikkerhedsforanstaltninger efter § 70 (*Steinckes* § 75). Løvrigt udvider han sidstnævnte paragrafs omraade ved at ændre betingelsen: at den paagældende skal være farlig for retssikkerheden, til, at det »af Hensyn til Retssikkerheden skønnes fornødent«. Den ændrede formulering, der mulig-gør, at man inddrager generende recidivister under para-graffens omraade, videreførtes i *Rytters* og *Zahles* forslag og blev vedtaget ved straffelovens § 70.

I en betænkning afgivet af folketingets udvalg 22. 3. 1929 indføjedes den nuværende § 70. 2. stykke om tilsynsværger. Man tilsigtede med denne bestemmelse med forbillede i interneringsloven i egnede tilfælde at give den internerede forbindelse med omverdenen gennem en tilsynsværge.

Ligeledes med forbillede i interneringsloven indføjedes til den endelige udformning af § 17 ordene »derunder sexuel abnormitet« som ifølge *Goll*¹⁾ »har udstrakt § 17's anvendelse langt udover de oprindelige rammer«. *Goll* fort-sætter saaledes:

»Der har med disse Ord som Udgangspunkt udviklet sig en fast Praksis, der naar den abnorme Seksualitet fremtræder som Hæng

1) Sikkerhedsforanstaltninger efter strfl. 15/4 1930. Seks foredrag over borgerlig straffelov. Trykt som manuskript 1932.

eller indgroet Tilbøjelighed, ikke stiller synderlig store Krav til den Abnormitet, hvori den har sin Rod, men lader sig nøje med, at der foreligger en saadan seksuel Hyperæstesi eller saadanne degenerative Anlæg, at Gerningsmandens Tilstand kvalificerer ham til Henførelse under Psykopaternes omfattende Gruppe.

Interneringsloven omfatter jo foruden Sædelighedsforbrydere ogsaa Voldsmænd, Brandstiftere og andre almenfarlige Forbrydere, og det har været umiskendeligt — skønt det er forholdsvis faa saadanne forbrydere, der er dømt efter denne Lov — at den Udvidelse til at omfatte Psykopaterne, som § 17 i Interneringsloven var undergivet for Sædelighedsforbrydernes Vedkommende, ogsaa strækker sig til de andre nævnte Forbrydelseskategorier i den praktiske Retsudøvelse. Der er ingen Tvivl om, at § 17, efter at Straffeloven er traadt i Kraft, stadig vil blive fortolket paa denne Maade, og at Psykopatbegrebet dermed vil blive anerkendt som Abnormtilstand efter § 17 ogsaa for den tredie store Forbryderkategori, Berigelsesforbryderne, og dermed vinde Anerkendelse i dansk Strafferet paa alle Kriminalitetens Omraader, medens § 17 i sin oprindelige Skikkelse i det højeste kunde antages at medtage Toppen af dem, de mest udprægede Psykopater, der staar aller nærmest ved Sindssygdommens Tærskel.

Allerede nu virker disse betragtninger ud fra et psykiatrisk synspunkt ejendommelige. § 17's hovedindhold: »mangelfuld Udvikling, Svækkelse eller Forstyrrelse af Sjæls-evnerne« synes selv i betragtning af tilføjelsen »varigere Tilstand« i sig selv at være en meget rummelig afgrænsning. De forløbne aars praksis har i hvert fald vist, at man nu, hvad enten det saa skyldes tilføjelsen »herunder seksuel Abnormitet« eller ej, anvender den overfor alle de typer, der psykiatrisk kan falde ind under dette omraade. Der dømmes efter denne § saavel intelligens- som personlighedsdefekte personer, folk, der lider af følger efter hjærnebetændelse, hovedtraumer eller hjærnesvulster, epileptikere og neurotikere, d. v. s. de, der lider af psykiske forstyrrelser af den type, der optræder i tilslutning til konflikter, svære psykiske belastninger, pubertetsvanskeligheder og lign. Mod forventning er det derimod yderst faa alkoholister, men til gengæld kan man se patienter med syfilitisk sindssygdom (dementia paralytica) og senil demente dømt efter denne paragraf.

Efter vedtagelsen af straffeloven den 15. april 1930 nedsatte Justitsministeriet ved skrivelse af 18. juni 1930 et udvalg med den opgave at overveje indretningen dels af den i § 17. 2. stk. omhandlede anstalt til udstaaelse af frihedsstraf for personer dømt hertil efter § 17. 1. stk., dels af den i § 70 nævnte særlige forvaringsanstalt for personer overfor hvem straf i henhold til § 17 findes uanvendelig. Udvalget, der havde rigsadvokat *Goll* som formand, afgav sin betænkning i oktober 1931 (»Psykopatbetænkningen«).

Denne betænkning omtales i forbindelse med redegørelsen for de nuværende psykopatanstalter. Forinden skal »gangen« i §§ 17 jvfr. 70 kort skitseres.

Bestemmelserne hviler paa et blandet psykologisk-biologisk eller maaske klarere udtrykt paa et juridisk-psykologisk-biologisk kriterium, idet det afgørende er, hvorvidt den paagældende kan anses for egnet til paavirkning gennem straf eller ikke, hvilket skal afgøres af retten efter indhentet lægeerklæring og samtlige iøvrigt foreliggende omstændigheder. I bekræftende fald kan retten vælge mellem almindelig straf eller særstraf: mellem fængsel eller psykopatfængsel. Som tidligere nævnt blev der i Steinckes lovforslag indføjet en passus om, at de straffuldbyrdende myndigheder skulde kunne forandre den truffe afgørelse af, hvor frihedsstraffen skal udstaaes. Ved den endelige udformning af § 17 har fængselsnævnet dog faaet tillagt denne beføjelse, og ved H. D. i U. f. R. 1934 S. 1041 med note er det antaget, at fængselsnævnets kompetence omfatter baade ændring fra udstaaelse af straf i psykopatfængsel til almindeligt fængsel og omvendt. Skønnes det under straffens udstaaelse, at en fortsættelse af denne vil være unyttig eller vil medføre fare for alvorlig forværrelse af den dømtes tilstand, bliver sagen efter begæring fra Direktøren for Fængselsvæsenet paany at indbringe for den ret, som i sidste instans har paakendt sagen. Denne afgør efter indhentet lægeerklæring ved kendelse, om straffen skal fortsættes eller afbrydes. Erklærer

den sig for det sidste, kan retten bestemme, at sikkerhedsforanstaltninger efter § 70 skal træde i stedet for straf. Dersom retten allerede fra først af finder den paagældende uegnet til paavirkning af straf, giver § 17 ingen regel, men det fremgaar af § 70, at der i saa tilfælde kan træffes sikkerhedsforanstaltninger efter denne paragraf.

I Rigsadvokatens cirkulære af 7/12 1932, hvori der til vejledning for anklagemyndigheden opstilles retningslinier angaaende særbehandling af visse lovovertrædere i henhold til straffeloven 1930 udtales det bl. a., at spørgsmaal om anvendelse af særlige foranstaltninger overfor psykopatforbrydere som regel kun vil melde sig, »hvor enten forbrydelsens særlige beskaffenhed, forbryderens recidiv, hans reaktionsmaade overfor tidligere straffe eller andre specielle omstændigheder henleder opmærksomheden paa ham i en saadan grad, at det maa anses naturligt, at hans mentale tilstand underkastes observation.« Specielt med hensyn til psykopatfængsel indskærpes det, at denne straf som regel ikke bør anvendes overfor personer, der allerede tidligere har været underkastet saadan straf og herunder været anbragt 3 sammenhængende aar i psykopatfængsel. Det tør vist allerede nu siges, at domstolenes praksis med hensyn til recidiverende psykopatfængselsfanger frembyder et noget uklart billede. Tilbagefaldende fanger af denne kategori dømmes gang paa gang paany til psykopatfængsel eller endog til almindeligt fængsel. Man har set fanger, der afsonede psykopatfængsel for fjerde gang; det retteste vilde formentlig være, hvis man overhovedet skal operere med dette institut, jvfr. straks nedenfor, at lade idømmelse af psykopatfængsel betyde et »skud for boven« inden indsættelsen i forvaring.

Som det vil ses, har den nye straffelov ved saaledes at lade gerningsmandens individualitet være afgørende for repressionens art forladt det objektive repressionsprincip til fordel for et subjektivt. Forsaaavidt angaar varigheden af foranstaltningerne overfor »strafegnede« psykopater kommer

forbrydelsens beskaffenhed dog givet til at bestemme domstolens afgørelse, og som *Goll* med rette har gjort opmærksom paa ¹⁾ er dette for den særlige psykopatstraf og dennes terapeutiske formaal unægtelig ret inkonsekvent.

I psykopatbetænkningen hedder det: »Det havde derfor formentlig været at foretrække, om Straffeloven for Psykopatfængslet havde foreskrevet nogenlunde tilsvarende Regler som for Ungdomsfængslet, nemlig givet en almindelig Regel om, at Særstraffen skulde anvendes paa saadanne Psykopater, der efter deres Forbrydelsers og deres psykiske Tilstands Art maatte antages at frembyde en vis Fare for Samfundet, men som dog maatte antages modtagelige for en særlig psykoterapeutisk Behandling i et Psykopatfængsel, og at saadanne Psykopater i saa Fald kunne dømmes til at tage Ophold i et saadant Fængsel i en vis, ikke ved Dommen fastsat Tid, der dog ikke kunde overskride et bestemt Maksimum (3—4 Aar).«

Der er ingen tvivl om, at udvalget har haft fuldstændig ret, og man kan kun beklage, at det ikke var muligt at forudse dette ved straffelovens vedtagelse.

Ved cirkulæret af ⁷/₁₂ 1932 forsøgte man til en vis grad at raade bod paa dette forhold ved at knytte anklagemyndighedens paastand om anvendelsen af psykopatfængsel til den forudsætning, at den in concreto forskyldte straf ikke kunde ventes at ville blive kortere end 1 aar (og normalt ikke overskride 3 aar). I et cirkulære af ¹⁵/₉ 1934 blev dette dog ændret saaledes, at der kun kræves et strafminimum paa 6 maaneder, og naar herfra skal trækkes det ofte meget betydelige antal dage i henhold til straffelovens § 86, bliver der unægtelig ikke levnet megen tid til individualiserende behandling. De korte straffe medfører tillige den væsentlige ulempe, at man afskæres fra at løslade en del psykopatfanger paa prøve under tilsyn, idet denne løsladelsesmaade ret beset er den eneste hensigtsmæssige for disse karak-

¹⁾ Straffelov og Kriminalbiologi. Udvalgte Skrifter S. 87.

terologiske vanskabninger, som *Helweg* træffende har kaldt psykopaterne.

Psykopatanstalterne i Herstedvester.

I betænkningen fra det ved Justitsministeriets Skrivelse af 18. juni 1930 nedsatte udvalg findes det grundlag, hvorpaa psykopatanstalterne i Herstedvester er opbygget.

Grænserne for udvalgets kompetence var angivet ved indholdet af straffelovens §§ 17 og 70. Placeringen af egentlig sindssyge og aandssvage sker ifølge § 16 og faldt derfor udenfor udvalgets omraade. Med hensyn til epileptikere forment man, at flertallet vilde falde under almindelig sindssygehospitalsbehandling, medens man med hensyn til drankere mente, at et ret stort antal af disse under hensyntagen til den til grund for drikkeriet liggende psykopati, vilde blive henvist til psykopatfængsel eller forvaringsanstalten for psykopater.

Paa grundlag af dr. George E. Schrøders psykiatriske undersøgelser af mandsfanger i de danske straffeanstalter I (1917) og II (1927), saavel som ud fra erfaringer indhentet paa den uden psykiatrisk bistand drevne »abnormafdeling« i Horsens og endelig ud fra erfaringerne fra den midlertidige forvaringsanstalt paa Sundholm og sikringsanstalten, Nykøbing Sj., planlagde udvalget et relativt større psykopatfængsel og en dertil knyttet mindre psykopatforvaringsafdeling. Den senere udvikling viste dog hurtigt, at det blev en større forvaringsanstalt med et lille psykopatfængsel som appendiks.

Psykopatfængslet.

Dr. Schrøders tal ledte til en skønsmæssig forventning om 91 aarlige indsættelser. Oplysninger fra fængselsinspektørerne førte dog til, at man mente, at man paa grundlag af en gennemsnitlig straffetid af $1\frac{1}{2}$ aar vilde kunne klare sig med 100 pladser og ikke ca. 137, som svarer til de 91 aarlige indsættelser. Man opstillede paa grundlag af det store

antal en plan med 3 afdelinger indrettet efter fangernes egenart, hvilken plan genfindes i den første anordning vedrørende psykopatfængslet af $\frac{2}{2}$ 1933 § 31. Man havde ogsaa forestilling om grupper med ens arbejdsbeskæftigelse som f. eks. haandværksgruppe, gartnergruppe, dyreopdrætningsgruppe, boglig gruppe m. v.

Hele dette system har det været umuligt at udvikle i praksis, idet der kun anbragtes yderst faa fanger i psykopatfængsel, saa faa, at der slet ikke har været tale om en egentlig gruppeinddeling, den ovennævnte § 31 er da ogsaa udgaaet af den nugældende anordning af $\frac{21}{10}$ 1935. Retslægeraadet anbefaler til psykopatfængsel først og fremmest personer, der kan forventes at frembyde suicidalrisiko eller særlig grove tilpasningsvanskeligheder, tilbøjelighed til større stemningssvingninger o. l. ¹⁾

Belægningen naaede sit maximum i 1935 med 37 fanger. Siden har den været jævnt faldende, de sidste 4 aar varierende mellem 9 og 20. I praksis har psykopatfængslet saaledes spillet en yderst underordnet rolle.

I tiden fra straffelovens ikrafttræden og indtil psykopatanstalterne blev taget i brug i april 1935, klarede man sig med en midlertidigt indrettet afdeling for psykopatfængselsfanger i statsfængslet i Vridsløselille. Enkeltheder vedrørende den nuværende beliggenhed og bygninger vil ikke blive omtalt særskilt, da der her kan henvises til det herom for forvaringsanstalten anførte.

Psykopatfængslet er drevet efter et ret stift fængselsreglement, der bygger paa klasseoprykning og et detailleret karaktersystem for opførelse, arbejdsydelse og skole. Nogen reel individualisering er der ikke mulighed for, og hovedvægten er lagt paa strafafsoningen. Der foretages dog stadig en vis grovere inddeling af fangerne efter arbejdsmæssige og opdragende hensyn, idet funktionærmødet, naar fangen har gennemgaaet observationsstadiet, placerer den paagæl-

¹⁾ Se hertil højesteretsdommen i U. f. R. 1944 s. 300. Den paagældende var ved Ø. L. dømt til anbringelse paa sindssygehospital.

dende i en arbejdsgruppe og en undervisningsgruppe. Da denne gruppering ikke har nogen større behandlingsmæssig betydning og i praksis iøvrigt foregaar ganske stereotyp, skal man herom nøjes med at henvise til klassereglementets §§ 2 og 3, sidstnævnte bestemmelse vedrørende undervisningen saaledes som den er ændret ved Direktoratets skrivelse af 12/2 1941.

I modsætning til, hvad der var tanken i betænkningen, ledes administrationen i alle detaljer fra statsfængslet, uafhængigt af forvaringsanstaltens daglige liv. Overlægen deltager i de funktionærmøder, der afholdes paa statsfængslet vedrørende disse fanger og bliver hørt om prøveløsladelses- og benaadningssager og i øvrigt ogsaa af og til om daglige forhold. Specielle foranstaltninger til begrænsning af selvmordsfare kan ikke tages under det gældende reglement og i de forhaandenværende bygninger.

Arbejds-mæssigt er psykopatfængselsfangerne i realiteten psykologisk set blevet daarligere behandlet end statsfængselsfangerne. I lang tid har der kun været 2—3 fanger beskæftiget paa et fælles værksted (et af de værksteder, der egentlig er beregnet til fritidsarbejde). Arbejdet her har fortrinsvis bestaaet af grimevævning. De øvrige psykopatfængselsfanger har været beskæftiget med celloarbejde, der sjældent er i stand til at give fangerne arbejds-mæssig tilfredsstillelse. Mest har det været klemme-fabrikation og papirarbejde. I det sidste ca. 1 1/2 aar har man dog som ogsaa i de første aar haft et mindre jordhold paa arbejde indenfor muren. Dette har iøvrigt voldt en del vanskeligheder, idet reglementet paabyder adskillelse fra de forvarede, der har forskellige smaagoder, som psykopatfængselsfangerne ikke har adgang til, en adskillelse, som, naar de arbejder paa samme terræn, er ret illusorisk. Paa den anden side er psykopatanstaltens personale noget mere trænet i at imødegaa de stemningsbetonede reaktioner, der let optræder i tilslutning til mindre eller større konflikter. Naar disse dog udbryder, var man indtil fornylig, som det nærmere

skal udvikles under omtalen af psykopatforvaringen, ret hjælpeløst stillet, idet hoveddisciplinærmidlet var at laase fangerne inde i deres egne celler uden mulighed for at have nogen kontrol med, hvad de der foretog sig. Det er nærmest forbavsende, hvor lidt der herved er sket, og hvor tit de automutilationer og forsøg paa selvmord, der har været, dog er forløbet uden varig skade. Blandt psykopatfængselsfangerne har der kun været eet dødsfald ved selvmord. Der er ingen tvivl om, at der for disse fanger saavel som for de forvarede i en række tilfælde i stedet for isolation bør anvendes en kortere tids mere sindssygehospitalsmæssig behandling paa vagtafdeling, og en saadan er nu ogsaa oprettet jfr. nedenfor. Hovedvanskeligheden i behandlingen af fangerne ligger dog i, at de har en bestemt løsladelsesdato at se hen til, og dette frister dem ikke til alt for stor ulejlighed med sig selv. Særlig i de første aar, da de havde værkstedsarbejde, var de meget vanskelige at disciplinere; de fløjtede, sang og raabte efter det forbipasserende personale. De senere aar har vi haft væsentlig færre konflikter af den art.

Til behandling af de disciplinære sager har man fornylig forsøgsvis etableret en slags kollegial »domstol«, der beklædes af reservelægen og fængselsfuldmægtigen, saaledes at saavel de lægelige som de fængselsmæssige synspunkter kan blive repræsenteret ved den afgørelse, der skal træffes. En saadan »domstol« har desuden den fordel, at fangen, naar han ser dette apparat sat i gang i anledning af en af ham begaaet forseelse, faar et vist indtryk af, at anstalten alvorligt forsøger at finde frem til den mest hensigtsmæssige afgørelse af sagen.

Fremtiden.

Da det formentlig vil volde vanskeligheder at løse problemet om den tidsbestemte psykopatstrafs inkonsekvens ved ændring af straffeloven, skal opmærksomheden henledes paa, at langt de fleste psykopatfængselsfanger i enhver hen-

seende er meget lig psykopatforvarede. De er ofte noget mindre straffede end flertallet af forvarede, men ogsaa blandt de psykopatforvarede findes tidligere ustraffede eller lidet straffede. Psykopatfangerne er gennemsnitlig yngre end de forvarede, men blandt disse findes ogsaa en række meget unge. Med hensyn til psykopatens massivitet er det ligeledes vanskeligt at paapege større systematiske forskelligheder.

Paa grundlag heraf synes det rimeligt at undersøge muligheden for i praksis at lade psykopatfængselsstraffen bortfalde og i stedet idømme dets klientel psykopatforvaring. Det synes som om udtrykket forvaring har virket forvirrende og i visse tilfælde afskrækker domstolene fra at anvende dette middel, selv hvor psykopatfængsel har været forsøgt, og man paa grundlag af indhøstede erfaringer ogsaa herfra maa anbefale forvaring. Det er øjensynlig kun faa, der erindrer, at udvalget i sin tid forudsaa en gennemsnitsforvaringstid af ca. 3 aar for psykopatforvarede. Om gennemsnitsforvaringstiden se iøvrigt nedenfor. Det skal dog anføres, at forvarede, der anbringes tidligt, efter faa straffe, har man fra et biologisk synspunkt ogsaa været tilbøjelig til at anbefale til prøveudskrivning paa et relativt tidligt tidspunkt. Dette vilde være tilfældet med det store flertal af dem, der nu idømmes psykopatfængsel, hvis de i stedet idømtes forvaring. Man har indtryk af, at en hovedgrund til, at dette saa sjældent sker paa et tidligt tidspunkt, er, at retten har været betænkelig ved overfor selv massivt psykopatiske personer med ret ringe kriminalitet at anvende psykopatforvaring, uanset det haabløse i at etablere en passende behandling i et fængsel. Hvis rettens eventuelle overvejelser i retning af betænkelighed ved længere varende internering f. eks. fandt udtryk i dommens præmisser, var det utvivlsomt let at etablere et tilfredsstillende samarbejde mellem anstaltsledelse og domsmyndighed. Da tilsynsværgeren har ret til at rejse sagen om prøveudskrivning en gang aarligt, vil retten let kunne faa adgang til at deltage i skønnet om interne-

ringens varighed. — Tømmer denne udvej ikke psykopatfængslet helt, vil man ved at tilpasse reglementet for det yderligere reducerede psykopatfængsel stærkt efter forvaringsanstaltens kunne anbringe de faa resterende psykopatfængselsfanger uden speciel adskillelse fra de forvarede, hvilket dog forudsætter en enhedsledelse af anstalten.

Psykopatfængslet er allerede nu saa lille, at man af pladsmæssige grunde i perioder maa lade forvarede og fængselsfanger bo paa samme afdeling, dør om dør, uanset at reglementet paabyder, at der ikke maa være forbindelse mellem de to grupper, at de ikke maa tale sammen etc.

En anden, men næppe særlig god mulighed for psykopatfængslets fremtid vilde være at udvide rammerne for anvendelse af psykopatfængslet saa stærkt, at man kunde gøre et virkeligt forsøg paa at føre tankerne om psykopatfængslet ud i livet. Dette kunde ske ved at anbringe flertallet af massivt psykopatiske kriminelle i psykopatfængsel, og naar der herefter kom recidiv, da anvende psykopatforvaring. Det vil sige, at man skulde gaa over til kun undtagelsesvis at anvende almindeligt statsfængsel overfor psykopater. Dette vilde medføre en betydelig udvidelse af psykopatfængslet. I en undersøgt gruppe statsfængselsfanger fra Vridsløselille (endnu ikke offentliggjort) fandtes 25 % at være udtalt psykopatiske, og forskellen mellem disse psykopater og en stor del af dem, der er i psykopatfængsel eller i psykopatforvaring, var ikke iøjnefaldende.

Som det fremgaar af ovenstaaende, nærer vi tvivl om, hvorvidt man i praksis kan opnaa tilfredsstillende resultat, naar der forud er angivet en fast tidsfrist, og der skal arbejdes efter et fængselsreglement, ogsaa selv om dette saa tilpasses mere efter de psykiatriske behov.

Naar bearbejdelsen af psykopatfængselsmaterialet er tilendebragt, skulde det blive muligt bedre at dokumentere ønskeligheden i en praktisk ophævelse af psykopatfængselsstraffen.

*Psykopatforvaringsanstalten.**Planen.*

Psykopatforvaringsanstalten skulde ifølge betænkningen efter dr. *Schrøders* tal være i stand til aarligt at modtage 46 forvarede. Med en gennemsnitlig forvaringslid beregnet til 3 aar skønnede udvalget, at det vilde give et behov af 138 pladser. Man skønnede dog paa grundlag af andre oplysninger (fra straffeanstalterne), at 80 pladser vilde tilfredsstille behovet for en nærmere fremtid.

Med Hensyn til beliggenhed fremhævedes værdien af at være i umiddelbar nærhed af København, dels for at skaffe de forvarede egnede tilsynsværger, dels for at udgangstildelelserne kunde blive af virkelig værdi for de forvarede. Dette falder ganske i traad med dr. *Brünniches* erfaringer fra den midlertidige anstalt paa Sundholm¹⁾, hvor fordelene ved at være i København endda fremhæves. Da staten ejede et areal paa 20 ha. i nærheden af Vridsløselille straffeanstalt, og man ikke ønskede at bygge en selvstændig anstalt, valgtes tilknytning til denne institution.

Udvalget ønskede forvaringsanstalten delt i 3 afdelinger. En afdeling for rolige psykopater, en for urolige eller for saadanne, der er farlige for sig selv eller andre, begge indrettet med eneværelser, samt arbejdsrum i fornødent omfang, og endelig en afdeling for psykopater, der trænger til observation eller hospitalsmæssig behandling, indrettet med sengestuer, isolerede dag- og natstuer, nogle faa arbejdslokaler og enkelte fællesdagrum.

Betænkningens bygningsplan er i hovedtrækkene fulgt, idet dog en kummerlig isolationsafdeling i det nordøstlige hjørne, beregnet for indtil 10 forvarede, aldrig er blevet opført.

De nuværende psykopatanstalter toges i brug i april 1935. — I ringmurens sydside findes i portbygningen portnerloge, overbetjentkontor og kontorer for forsorgsaf-

¹⁾ Acta psychiatr. (1933. 8. 658).

delingen saavel som for anstaltens udadgaaende funktioner.

Inden for porten findes til venstre en bygning med 40 celler fordelt paa 4 afdelinger. Til højre er en tilsvarende bygning med 60 celler, ligeledes fordelt paa 4 afdelinger. Tværs over arealet, adskillende dette mod nordre halvdel, ligger en værkstedsbygning med gymnastiksal i midten. Her var oprindeligt ogsaa skolelokaler, men disse er for længst inddraget til værkstedsbrug. Parallelt med denne bygning kommer sygeafdelingen med overlægens og reservelægens kontorer, laboratorium og operationsstue. Paa samme gang fandtes oprindeligt 3 sikringsceller, beregnet til at modtage særlige urolige eller vanskelige forvarede. Da anvendelsen af disse celler er meget generende ikke alene for den forvarede, der anbringes i cellen, men ogsaa for anstaltens liv, og de derfor nu yderst sjældent benyttes, er den ene af disse for nylig inddraget til fremstillingsværelse. I den anden halvdel af sygeafdelingens stueetage er der nu sygeafdeling, modtageafdeling, og i dagligstuen er indrettet skolestue. Bygningens 1' sal har 6 3-sengsstuer foruden 6 enestuer og 2 isolationceller med fastskruede senge og splintfrit glas samt beskyttet lyslegeme i loftet. Planen med dagarbejdsrum, særskilte dag- og natrum, har overhovedet ikke været i funktion. I den seneste tid har man delt afdelingen i 2 og indrettet en 6-sengs vagtstue i spisestuen. — Paa nordre halvdel af terrænet findes en bygning ligeledes med 4 afdelinger. — Til raadighed er der saaledes 12 afdelinger, sygeafdelingen og en modtageafdeling.

Med hensyn til indretningen adskiller de 2 afdelinger (à 10 celler), der benyttes som psykopatfængsel, sig ikke fra de øvrige. Paa grund af pladsmangel har man i den senere tid flere gange maattet anbringe forvarede sammen med psykopatfængselsfanger paa en af disse afdelinger.

Hver afdeling har et tekøkken, hvorfra maden, der kommer i spande fra statsfængslet, fordeles til de enkelte forvarede og fanger, hvor opvasken foregaar, og hvor de forvarede i meget begrænset udstrækning kan varme vand til

te og kaffe, koge æg eller mælk, men ikke tillave mad, saaledes som det i de første aar var tilladt.

De forvarede har i den udstrækning, de ønsker det, adgang til at spise i fællesskab ved smaa borde i opholdsstuen, men en hel del af dem foretrækker at tage deres mad med ind i cellen.

Til hver afdeling hører ogsaa et lille fritidsværksted, der dog et par steder er inddraget til almindeligt værksted.

I værkstedsbygningens vestside findes et ret veludstyret trykkeri og papirværksted, hvor der laves et stort antal af blandt andet postvæsenets og seruminslituttets tryksager og konvolutter. I østsiden findes et maskinsnedkeri og et mindre legetøjsværksted. — I en lille bygning, der er opført tæt ved porten, og som tidligere har været brugt til besøgslokale, er nu skrædderværksted.

Da værkstedspladsen er utilstrækkelig, og der paa værkstederne er en meget ringe mulighed for at holde en mere explosiv forvaret blot nogenlunde afsondret fra de andre, er et stort antal forvarede beskæftigede i deres celler. De forvarede har i praksis ikke været i stand til selv at skaffe sig arbejde, saaledes som det i en vis udstrækning var tilfældet paa Sundholm.

En mindre del af de forvarede, ca. 15, er beskæftiget ved handełsgartneri uden for muren; dette er velegnet til sommerarbejde, men af mindre værdi om vinteren, da der ikke findes drivhuse.

Personaleforhold.

Anstalterne har indtil 1938 været ledet af inspektøren for statsfængslet i Vridsløselille, støttet af en speciallæge. Udvalgets forslag om, at »Eneledelsen af Forvaringsanstalten (tilkom) den umiddelbart under Justitsministeriet staaende Overlæge« (s. 25) fulgtes saaledes ikke, og først efter store vanskeligheder blev der ved en kgl. anordning, der traadte i kraft den 18. december 1940 ansat en overlæge, der har ansvaret for behandlingen, medens inspektøren fortsat vedblev at være personalechef og under sig har sikker-

hedsforhold og økonomi. Desuden skal inspektøren og viceinspektøren deltage i funktionærmøder.

Ogsaa denne ordning har fortsat ført til gnidninger og besværligheder, blandt andet fordi det ikke er muligt klart at skelne mellem det, der har behandlingsmæssig betydning, og det, der ikke har det. Tilsvarende vanskeligheder, der dog for anstalterne i praksis ikke har nogen som helst betydning, kunde maaske siges at ligge i, at behandlingsmæssige forhold henhører direkte under Justitsministeriet, medens almindelige anstaltsforhold, ansættelser m. v. henhører under Direktoratet for Fængselsvæsenet. Begge disse myndigheder har med største interesse deltaget i udviklingen af arbejdet i forvaringsanstalten.

Oprindelig var overlægen samtidig fængselslæge ved statsfængslet og havde som medhjælp en reservelæge uden speciel psykiatrisk uddannelse. Fra den 1. juni 1943 forandredes dette, saaledes at der ansattes en selvstændig fængselslæge, hvorefter der paa Psykopatanstalterne kunde ansættes en reservelæge med psykiatrisk uddannelse, hvilket var et stort fremskridt. Det er dog stadig meget vanskeligt at naa til at faa udarbejdet tilstrækkeligt fyldige journaler, og med det stigende antal forvarede — i anstalt og paa prøve — er det alt for lidt. — Til det lægelige kontorarbejde bistaar 2 kontorister.

Det var en stor fordel, da der i juni 1943 ansattes en psykologisk uddannet lærer, der paa uundværlig maade har bistaet i udarbejdelsen af livshistorier — vita — for de forvarede. Indtil da havde der kun et par vintre været nogen skoleundervisning ved forvaringsanstalten. Man havde derimod i vid udstrækning særligt i de senere aar ladet de forvarede nyde godt af breviskoleundervisning. — Der arbejdes nu med en ny lærer ud fra erfaringer indhøstede paa ungdomslejrene med en arbejdsteknisk undervisning, der synes at byde paa store pædagogiske fordele.

Hovedprincippet i denne undervisning er at knytte den teoretiske skoleundervisning direkte til arbejdet, saaledes

at man ud fra et arbejdsholds daglige opgaver paa arbejdspladsen i skoletimerne lader dem gennemgaa selve arbejdet, deres redskaber, og hvorfor de er, som de er, gennemgaa jordlagene, som de støder paa ved jordarbejdet, beregne, hvor meget jord, der skal flyttes ved en udgravning, beregne akkordmuligheder og evt. derfra, hvis tiden er til det, gaa videre til naturhistoriske iagttagelser, litterære beskrivelser paa en saadan maade, at eleven faar lejlighed til at opdage, hvorledes han skal skaffe sig supplerende oplysninger om et eller andet, han ser, og maaske især lære ham at »se«.

Denne undervisning har vist sig at medføre, at skoleholdene stiger i antal og størrelse i løbet af en sæson, medens de i almindelighed er tilbøjelige til at aftage. — Hovedfordelen — set udfra et psykopatbehandlingsmæssigt synspunkt — er den opfordring til fornuftig udfyldning af fritiden, der hermed gives.

I ret vid udstrækning undervises ogsaa i dansk, dansk litteratur, i sprog, engelsk og tysk, i tegning baade frihaandstegning og fagtegning, ligesom en særlig lærer forestaar fritidsarbejdet.

Med hensyn til personalet iøvrigt skal nævnes, at der til at bistaa paa sygeafdelingen og i den almindelige psykoterapi er ansat en oversygeplejerske, der skal have uddannelse, der kvalificerer hende til en stilling som oversygeplejerske paa et sindssygehospital.

Værkstederne ledes af fagligt uddannet værkpersonale, 2 værk mestre af 2. grad, 6 værkbetjente og 3 reservebetjente. — Sikkerhedstjenesten forestaas af 1 overbetjent af 1. grad, 3 overbetjente af 2. grad, 9 inspektionsbetjente, 2 portnere, 4 sygebetjente, 44 fængselsbetjente og 27 reservebetjente. Til økonomien er knyttet 1 depotbetjent.

Til at lede forsorgen for prøveudskrevne forvarede er ansat en forsorgssekretær, der, efter at dette arbejde er vokset meget betydeligt, i aar har faaet hjælp af en kontorassistent og under sig desuden har 2 udgangsledsagere,

der i den tid, de ikke anvender til udgang med forvarede, bistaar forsorgssekretæren med tilsynsarbejdet.

Det rent kontormæssige varetages af en kontorfuldmægtig og 2 kontorister. — Arbejdsdriften ledes fra statsfængslet ved en kontorfuldmægtig. — Bogholderiet føres sammen med statsfængslets, idet de forvaredes regnskab dog føres paa anstaltens kontor.

Belægningen.

Forvaringsanstaltens belægning igennem aarene fremgaar af omstaaende tabel, hvor man yderligere har opført de tilsvarende tal fra Sundholm, saaledes at tabellen giver det samlede antal indsættelser i forvaring af denne type. Det fremgaar heraf, at indsættelserne i de seneste aar har været noget stigende, medens genindsættelsernes antal har forholdt sig relativt konstant. Mandtallet steg betydeligt i 1938, idet der var forholdsvis faa prøveudskrivninger og mange indsættelser, ialt 47, det hidtil højeste antal. Antallet af forvarede udskrevet paa prøve har været jævnt stigende i de senere aar, saaledes at det nu er 100.

Beregnet pr. 1. januar 1945 har den gennemsnitlige forvaringstid for 310 udskrevne paa prøve, døde eller overflyttede til anden anstalt, været 3 aar 34 dage. Dette er noget nær det af udvalget i sin tid beregnede. Gennemgaaende udskrives kastrerede sædelighedsforbrydere hurtigere, men de forholdsvis faa, der er meget længe om at bestemme sig til operation, forlænger dog den gennemsnitlige forvaringstid forbavsende meget. Beregnes forvaringstiden for 108 prøveudskrevne kastrater, hvoraf 43 er under tilsyn, bliver den 2 aar 93 dage, medens den for de 86, der har haft en forvaringstid under 3 aar, kun er 1 aar 144 dage. — De 154, der pr. 1. januar 1945 var i forvaringsanstalten, har en gennemsnitlig forvaringstid paa 2 aar 209 dage. Her maa man erindre, at der i 1944 er indsat ialt 53 forvarede.

Aar	1		2		3		4		5		6		7		8	
	Indsat i Anstalten	Samlet Antal Indsættelser	Dod i Anstalten	Samlet Antal Dødsfald	Overført til anden Anstalt	Samlet Antal Overførsler	Losladt paa Prove	Samlet Antal Provelosladede	Dod efter Provelosladdelse	Samlet Antal Dødsfald efter Pr.	Endelig losladt efter Provelosladdelse	Samlet Antal endelig Losladte efter Provelosladdelse	Genindsat i Anstalten	Samlet Antal Genindsættelser	Slettet af Mandtallet	Samlet Antal Slettelser
1925	3	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1926	10	13	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1927	6	19	1	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
1928	7	26	1	2	0	0	1	2	0	0	0	0	1	1	0	0
1929	5	31	0	2	0	0	0	2	0	0	0	0	0	1	0	0
1930	6	37	0	2	1	1	1	3	0	0	0	0	0	1	0	0
1931	15	52	0	2	1	2	15	18	0	0	1	1	2	3	0	0
1932	15	67	1	3	1	3	9	27	0	0	1	2	2	5	0	0
1933	19	86	0	3	2	5	10	37	0	0	1	3	5	10	0	0
1934	22	108	0	3	1	6	7	44	0	0	1	4	2	12	0	0
1935	32	140	1	4	1	7	8	52	0	0	3	7	3	15	0	0
1936	21	161	0	4	0	7	9	61	0	0	3	10	2	17	0	0
1937	32	193	0	4	4	11	20	81	0	0	5	15	4	21	0	0
1938	47	240	0	4	2	13	19	100	1	1	10	25	8	29	0	0
1939	32	272	2	6	5	18	26	126	1	2	12	37	7	36	0	0
1940	26	298	1	7	5	23	23	149	1	3	19	56	9	45	0	0
1941	32	330	2	9	1	24	23	172	0	3	13	69	9	54	1	0
1942	36	366	1	10	2	26	27	199	0	3	8	77	6	60	0	0
1943	46	412	1	11	1	27	45	244	0	3	3	80	6	66	0	0
1944	53	465	1	12	1	28	24	268	2	5	4	84	14	80	1	0

9	10	11	12		13		14		15		16		Aar
Hensiddende ved Aarets Udgang	Paa Prøve ved Aarets Udgang	Tilsammen	Kastrationer	Samlet Antal Kastrationer	Sterilisationer	Samlet Antal Sterilisationer	Udgange	Samlet Antal Udgange	Undvigelses fra Anstalten	Samlet Antal Undvigelses fra Anst.	Undvigelses under Udgang	Samlet Antal Undvigelses u. Udg.	
3	0	3	0	0	0	0							1925
13	0	13	0	0	0	0							1926
17	1	18	0	0	0	0							1927
22	1	23	0	0	0	0							1928
27	1	28	0	0	0	0							1929
31	2	33	7	7	0	0	Disse Tal vedrører ikke Afdelingen i Sundholm men kun Anstalten i Herstedvester.						1930
30	14	44	3	10	0	0							1931
34	20	54	4	14	0	0							1932
41	24	65	5	19	0	0							1933
55	28	83	4	23	0	0							1934
77	30	107	3	26	0	0	143	143	0	0	0	0	1935
89	34	123	6	32	0	0	266	409	0	0	0	0	1936
97	45	142	5	37	0	0	338	747	1	1	3	3	1937
123	45	168	7	44	0	0	400	1147	1	2	2	5	1938
122	51	173	16	60	2	2	523	1670	1	3	1	6	1939
119	45	164	10	70	2	4	281	1951	1	4	2	8	1940
124	46	170	11	81	2	6	316	2267	3	7	1	9	1941
130	59	189	14	95	4	10	422	2689	2	9	1	10	1942
129	95	224	11	106	7	17	264	2953	0	9	2	12	1943
154	100	254	9	115	0	17	258	3211	4	13	0	12	1944

4	har været forvaret i over 10 aar
3	» » » » » 8 »
11	» » » » » 6 »
16	» » » » » 4 »

En detailleret analyse af belægningens karakter, specielt med hensyn til aldersfordeling, og psykopatens og kriminalitetens art vil senere blive offentliggjort.

Grupperingen.

Efter den nugældende kgl. anordnings § 3 skal de forvarede fordeles i 4 afdelinger.

I. En afdeling for fuldt arbejdsdygtige, den største og vigtigste. Denne hæmmes i sine muligheder i væsentlig grad af, at de fælles arbejdslokaler ikke er til stede i tilstrækkeligt omfang, saaledes at man af pladsmæssige grunde maa lade forvarede arbejde i deres egne celler — til skade for den i forvejen begrænsede paavirkningsmulighed.

II. En afdeling for forvarede, der kun er i besiddelse af nedsat arbejdsevne eller som skønnes uegnede til beskæftigelse i fælles arbejdslokaler. Denne afdeling findes i virkeligheden ikke, men savnes. De gamle og svagelige maa anbringes paa den almindelige sygeafdeling sammen med de mere vanskelige. Efter at denne afdeling er delt, er det nogenlunde taalelige forhold.

III. En afdeling, der bestaar af modtageafdeling og desuden skal behandle forvarede, der trænger til observation eller hospitalsmæssig behandling. Det har i praksis aldrig været de nyankomne en god introduktion i anstaltens liv, og der har derfor i de senere aar været en særlig modtageafdeling, men pladsforholdene har nødvendiggjort, at det nu igen er sammen med legemligt syge.

IV. En isolationsafdeling. Ogsaa denne mangler totalt, og man er derved i visse tilfælde meget vanskeligt stillet. Det er paa den anden side den afdeling, der vanskeligst lader sig etablere, uanset hvilken form, man vil give den. Det har

fra fængselsside været foreslaaet, at der indrettedes et par sikringsceller et sted. I behandlingsmæssig henseende synes dette at være en daarlig løsning, men det maa indrømmes, at der i forvaring kommer saa farlige folk, at man maa se bort fra de behandlingsmæssige krav af hensyn til sikkerheden for baade samfundet som helhed og for det tjenestegørende personale. For en anden gruppe er den egentlige »korporlige« farlighed for omgivelser ringere, og for disse kan der være grund til at erindre, at psykopater i almindelighed egner sig endnu mindre end andre mennesker til at overgives til ensomhedens navlebeskuelse med de idélle betingelser for udvikling af had og hævnfølelser. Rent praktisk er en sikringscelle eller rettere et par utvivlsomt nødvendige til en ganske forbigaaende isolering i tilslutning til en explosion af en eller anden art, men opholdet her bør for den type patienter hyppigere dreje sig om timer end om dage. — Hertil kommer, at kravet om særlig nøje overvaagen er vanskeligt at forene med sikringscelleprincippet. — Erfaringerne fra sindssygehospitaler har forlængst vist, at vagtafdelinger er det eneste, der har kunnet yde tilfredsstillende kontrol med, hvad patienten foretager sig.

Den daglige fordeling af de forvarede paa de forhaanden-værende 12 afdelinger har fulgt andre linier end de, der fremgaar af anordningen.

Fra 1942 har man forsøgt at indføre et progressionssystem og ophæve begrebet egentlig straffeafdeling. Man kunde ikke fortsat have en afdeling, som formel straffeafdeling, naar man næsten daglig overfør de forvarede, undertiden ogsaa overfør personalet maatte fremhæve og understrege forskellen mellem straffeinstitutioner og den behandlingsmæssigt baserede forvaringsanstalt, en forskel som de forvarede iøvrigt stadig har vanskeligt ved at se med samme øjne som udenforstaaende. Ogsaa erfarne fængselsfolk som *Hartvig Nissen*¹⁾ betvivler muligheden af at skabe en for-

¹⁾ Nordisk Tidskrift for Strafferet 1938, 26. 90.

varing, der ikke virker som straf. I stedet for straffefdeling tog man i overensstemmelse med tankerne i den oprindelige betænkning sygeafdelingen i brug til anbringelse af dem, der havde særligt vanskeligt ved at tilpasse sig den almindelige husorden, idet man paa denne afdeling havde ældre og mere erfarne betjente (sygebetjente), og som anført indrettede en 6-sengs vagtstue.

Det daglige liv i anstalten.

Naar den forvarede ankommer til anstalten anbringes han i en celle i modtageafdelingen, hvor han er isoleret i de første dage. Her undersøges han med hensyn til smittefare, (paratyfus og tyfus), og det var hensigten, at man ogsaa i denne tid skulde udarbejde journalen. I en række tilfælde følger akterne dog ikke med, men iøvrigt har man til stadighed været saa langt bagefter, at det alene af den grund ikke er lykkedes at gennemføre dette i de første maaneder. Man gennemfører imidlertid orienterende samtaler, og han underkastes forskellige tests (Psykoteknisk Instituts otistest og opsøgningskema), og han udfylder interesse- og færdighedsskema, giver en kort livsbeskrivelse og bliver gjort bekendt med anstaltens reglement. — Saa hurtigt som muligt søger man ogsaa at udfylde et arvelighedsskema, som derefter indsendes til kontrol paa Universitetets arvebiologiske Institut.

Efterhaanden som pladsforholdene paa afdelingerne tillader det, afgaar den forvarede, der har været længst paa modtageafdelingen til en afdeling i en af de gamle bygninger, og han kommer derefter, hvis pladsforholdene giver mulighed derfor, til værkstedsarbejde, eventuelt paa jordholdet indenfor ringmuren.

Hans købeevne er i den første tid meget begrænset, og det er derfor vanskeligt for ham at faa raad til at deltage i fritidsarbejde. Det er hidtil forlangt, at han selv skal købe materialer hertil. Ligeledes gaar der ogsaa nogen tid, inden han faar raad til at anskaffe sig radio (krystalappa-

rat), hvilket i almindelighed betragtes som en meget eftertragtellesværdig ting.

De forvarede har stadig adgang til at købe forskellige smaating, tobak, købmandsvarer, kager, og dette ordnes ligesom flertallet af de øvrige ønsker som brug af privat tøj om søndagen, tøjvask, reparationer, avis- og bladforhold, bytning af bøger fra statsfængslets bogsamling eller Centralbiblioteket i Gentofte m. v. gennem kontoret. Anmodninger herom fremsendes paa sedler, og ekspeditionen af saadanne anmodninger er i virkeligheden et meget stort arbejde; aarligt ekspederes ca. 9000 sedler.

Besøg er tilladt hver søndag for den nærmeste familie og for dem, det iøvrigt kan antages at have betydning for den forvarede at bevare forbindelsen med. Desværre er besøgsforholdene daarlige, saaledes at der kun er tid til $\frac{1}{2}$ times besøg til hver, og selv dette giver ofte ventetid for de besøgende.

Den samme gruppe mennesker kan den forvarede staa i brevveksling med. Brevene censureres, da man ikke ønsker anstaltens interne forhold, personalet, de medforvarede etc. drøftet i brevene, og heller ikke politik. I en del tilfælde, hvor brevets indhold er mere eller mindre uligevægtigt, lader man det dog passere censuren, evt. med en kommentar til modtageren, særlig naar denne er anstalten fordelagtigt bekendt.

Ifølge loven kan den forvarede faa beskikket en tilsynsværge, der skal sikre, at den forvarede ikke tilbageholdes unødigt i anstalten og derfor har ret til at rejse spørgsmaalet om udskrivning paa prøve og senere spørgsmaalet om endelig udskrivning. — Næsten alle de forvarede har tilsynsværger. — Tilsynsværgeren fører intet tilsyn med den forvarede i prøveudskrivningstiden og har ofte slet ingen forbindelse med ham udover den tid, den forvarede er i anstalten. Forbindelsen er i denne periode meget forskellig i de forskellige tilfælde. Nogen har meget omhyggelige og energiske tilsynsværger, der gør et stort arbejde i forsøg

paa at bistaa den forvarede. Andre tilsynsværger er det næsten ikke til at faa til at svare paa breve, blot en enkelt gang aarligt. — En hel del af de forvarede er ikke i stand til selv at anvise en privat bekendt eller et familie-medlem som egnet til hvervet som tilsynsværge, og i disse tilfælde beskikkes en tilsynsværge fra Fængselselskaberne, der da i reglen har flere forvarede at føre tilsyn med. Trods den omhu, disse tilsynsværger udviser, er de forvarede ofte utilfredse, idet de sjældent kan faa disse erfarne folk til at rejse sagerne om prøveudskrivning saa tidligt, som de selv ønsker det. — Desuden er de forvarede meget ude efter at opnaa smaa personlige fordele af deres tilsynsværge, hyppige breve, en pakke til højtiderne etc. — Breve fra den forvarede til tilsynsværgeren censureres ikke, og i en del tilfælde har dette medført, at den forvarede forsøger at omgaa censuren ved at sende breve til andre, indlagt i tilsynsværgebrevet.

Hver morgen har den forvarede adgang til over forbetjenten at redegøre for ønsker og fremkomme med, hvad han iøvrigt har paa hjerte. Med henblik paa arbejds-spørgsmaal gaar arbejdsdriftens fuldmægtig daglig rundt i anstalten, og en gang om ugen har de forvarede uindskrænket haft ret til at begære sig fremstillet for overlægen, hvilket en lille gruppe har benyttet sig meget flittigt af, dels fordi de har haft noget reelt paa hjerte, men i en vis udstrækning ogsaa for at pjække fra arbejdet, et forhold, der giver et ganske godt indtryk af de forvaredes psyke. Det blev dog efterhaanden for voldsomt, og man har i den seneste tid derfor afgjort alle mindre spørgsmaal under stuegang.

Hver morgen kan de forvarede, der føler sig syge, søge reservelægen i konsultationen eller under stuegang. Een gang om ugen har forsorgssekretæren fremstilling med henblik paa spørgsmaal om udgang, sygekasse- og fagfor-eningsforhold m. v. Een gang om ugen har kontorfuldmægtigen fremstilling med henblik paa økonomiske spørgs-

maal. Disse fremstillinger er ligeledes meget flittigt søgt af de forvarede.

Et meget betydeligt gode er udgangstilladelserne, som de forvarede sætter overordentlig stor pris paa. Udgangstilladelse blev tidligere givet, naar det skønnedes, at den forvarede havde vist flid og god opførsel i en passende tid, og forholdene iøvrigt talte derfor. Fra 1942 blev reglen ændret, saaledes at rent juridiske forhold som kriminalitetens art faar en fastlagt betydning. I almindelighed forlanges nu 1 aars god opførsel og flid. De, der har begaaet særligt farlige forbrydelser, skal for at opnaa udgangstilladelse have været 3 aar i forvaringen; hvorvidt det skal være 3 aars god opførsel, er ikke ganske klart. De, der genindsættes efter at have begaaet nye kriminelle handlinger skal have været 2 aar i anstalten for at opnaa dette gode. — Fortolkningen af disse stive regler har givet anledning til megen utilfredshed og uro blandt de forvarede. En bagatelagtig konflikt med et andet menneske kan let opstaa under saadanne forhold som her, og rapport om en saadan episode har gentagne gange hindret en forvaret i at opnaa udgangstilladelse. Kommer 2 forvarede op at skændes (ofte om et politisk spørgsmaal), og fører det til et kort slagsmaal, vil de i reglen blive idømt nogle dages isolation begge to. Den, der har sin udgangstilladelse, vil derefter fortsat kunne gaa paa udgang, den anden maa vente yderligere et aar for at opnaa dette gode.

Udgangen gaar i reglen til København. — Den varer 8 timer og sker under ledsagelse af en af anstaltens 2 faste udgangsledsagere. Denne maa ikke paa noget tidspunkt lade den forvarede ude af øje. Langt de fleste udgange forløber særdeles tilfredsstillende, og giver ogsaa anstalten et godt indblik i de forvaredes forhold til familien. Da det unægteligt er lettere at flygte under udgang, iført civilt tøj, er der selvfølgelig herunder foregaaet nogle mere eller mindre vellykkede flugtforsøg. Det drejer sig om ialt 12, der alle er bragt tilbage til anstalten undtagen een, der kort efter

dømtes til langvarig tugthusstraf i Tyskland. 13 er flygtet fra Anstalten og alle atter paagrebne. (Se iøvrigt tabellen).

I de sidste par aar har der været drevet en idrætsforening og et sangkor, der flere gange har optraadt for kammeraterne. — I idrætsforeningen driver man fælles morgengymnastik og har trænet til idrætsmærket; i 1943 opnaede 4 forvarede idrætsmærket i bronze, og 2 fik det i guld, i 1944 henholds 8 og 2.

Siden man i 1943 ansatte en lærer, har der været en rivende udvikling i de forvaredes fornuftige anvendelse af fritiden. Dels har undervisningen (i elementære fag, matematik, sprog, samfundsforhold, sundhedslære og i den seneste tid arbejdsteknisk undervisning) været lagt med halvdelen i arbejdstiden, og halvdelen i fritiden. Dels har de forvarede paabegyndt en vis teatervirksomhed, og der har været opført 3 revyer samt skuespillet »Vejs Ende«.

Paa forslag fra en af de forvarede udgives der fra april 1944 et 4-sidigt blad, som de selv redigerer og skriver, og hvor de har ret fri adgang til at komme med kritik, hvorigennem de kan faa afløb for en del af den indestængte bitterhed, der plager dem i det daglige liv.

Der er dannet filatelist- skak- og bridgeklub under kontrol af læreren, men med eget styre. De forvarede afholder selv generalforsamling med læreren som dirigent og bestemmer her om optagelse eller exclusion af medlemmer, regler for turnering etc. Disse generalforsamlinger foregaar mønsterværdigt.

Behandlingen lægger først og sidst vægt paa at skabe en mere neutral atmosfære end den, der er de forvarede bekendt fra fængslerne, og i størst mulig udstrækning hos den enkelte forvarede opbygge en tillidsfølelse overfor ledelsen. Man anvender bl. a. derfor som regel den forvaredes navn i tiltale, ikke nummer. — Med *Alf. Petrén*¹⁾ er man ganske enig i, at det er lettere at komme ud af det

¹⁾ Acta psychiatrica 1933. 8. s. 524)

med de vanskeligere elementer, jo mere human behandlingen er.

Dette kræver en nøje indleven i den enkelte forvarede hele situation, og straks efter indlæggelsen er det derfor tanken, at man skal gaa i gang med udarbejdelsen af »vita«, en detailleret livshistorie. Tidligere tog man et uddrag af akterne og afskrev de vigtigste lægeerklæringer. Nu sammenbygger vi det hele med, hvad den forvarede selv oplyser her om sine forhold, idet vi stadig gør ham det klart, hvis der er væsentlige forskelle i hans fremstilling i forhold til akterne, Modstridende oplysninger i akterne bliver samtidig korrigerede, evt. begge noterede.

Udarbejdelsen af et saadant vita tager meget lang tid, men er en betingelse for det senere gnidningsløse arbejde med manden. Der bliver herved ogsaa lejlighed til at drøfte eventuel kastration eller sterilisationsspørgsmaal.

Den forvarede faar allerede ved udarbejdelsen af arvelighedsskemaet, der korrigeres af Universitets arvebiologiske Institut, besked, hvis han ikke kan forvente ægteskabstiladelse uden forudgaaende sterilisation.

Det store flertal af de forvarede, der egner sig til kastration, lykkes det at gøre klart, at de staar sig ved denne behandling. Er de overbevist om at være »uskyldige« i den forbrydelse, der er aarsag til anbringelsen, er det selvfølgelig vanskeligere. Det er dog sket, at en saadan forvaret efter en aarrække alligevel har besluttet sig til at lade sig operere.

De forvarede ønsker alle saa snart som muligt at faa et skøn om den formentlige tid, de skal være her, et spørgsmaal, man med stor forsigtighed maa gaa uden om. Benægter man ikke positivt et af den forvarede stillet forslag, betragtes det regelmæssigt som et givet løfte.

Hvert halve aar udarbejdes for hver enkelt forvaret en bedømmelse, der forelægges paa funktionærmødet, der ogsaa drøfter prøveudskrivnings spørgsmaalet. — I funktionærmødet deltager de af anstaltens overordnede medarbejdere,

der har kontakt med de forvarede. Som anført er inspektøren og viceinspektøren fra Statsfængslet i Vridsløselille ogsaa medlemmer af mødet, men de deltager meget sjældent, og er jo ogsaa uden kendskab til de forvarede og uden føling med anstaltens daglige liv.

Valget af tidspunktet for udskrivning paa prøve af de forvarede er i virkeligheden det vanskeligste i psykopatforvaringen. — Der er her saa mange forskellige hensyn, der skal tages, til dels hensyn, som indbyrdes er modstridende.

Spørgsmaalet om udskrivning paa prøve skal rejses af overlægen, naar denne skønner, at forvarede ikke længere frembyder fare for retssikkerheden. Sagen kan ogsaa rejses af tilsynsværgeren, men ikke af den forvarede selv.

Spørgsmaalet drøftes paa funktionærmødet, der afgiver en udtalelse. Denne udtalelse refereres i overlægens erklæring. Inspektøren har pligt til at afgive en erklæring om sit syn paa prøveudskrivning, en erklæring som retterne praktisk talt anfører i sine præmisser. For at kunne udarbejde denne erklæring laaner inspektøren overlægens erklæring i koncept.

Igennem den forvaredes arbejde faar man indtryk af hans muligheder for at klare sig i en plads. — Da den forvaredes omgængelighed ikke altid er lige stor, er det af betydning, at hans arbejdspræstation mindst er paa højde med gennemsnittets. Er den ikke det, er risikoen for, at han mister en eventuelt erhvervet plads alt for stor. Andre forhold maa da tale mere afgørende for trods alt at forsøge prøveudskrivning.

Gennem undersøgelse af den forvaredes hele livshistorie danner man sig et indtryk af, om hans kriminalitet i overvejende grad er betinget af sjuskede og tilfældige leveforhold, daarligt milieu i det hele taget, og af kriminalitetens alvorlighed. Er denne betydelig, maa man for at kunne gennemføre en prøveudskrivning have en ret lang forvaringstid at henvise til.

Forvaredes villighed eller uvillighed til omplantning og hans afhængighed af familien er et andet punkt af betydning i overvejelserne.

Forud for prøveudskrivning søger man yderligere igennem forsorgskontoret at undersøge de forhaandenværende arbejdsmuligheder saa omhyggeligt som muligt.

I enkelte tilfælde, hvor man har haft indtryk af særlig gode anbringelsesmuligheder, har man paa et forholdsvis tidligt tidspunkt anbefalet prøveudskrivning, og i disse tilfælde endnu med held, for saa vidt de paagældende ikke er recidiveret.

I et enkelt tilfælde har man, trods en forholdsvis lang forvaringstid, paa grund af forvaredes reaktioner i anstalten ikke ment at kunne anbefale prøveudskrivning, men den dommer, der havde sagen til behandling, anførte i sine præmisser bl. a., at retten mente selv at have lidt kendskab til forvaredes mentalitet og gik imod indstillingen til trods for, at alle de hørte instanser fraraadede udskrivning paa prøve. Denne forvarede, en bedrager, er paany indsat i anstalten dømt for nye bedragerier, begaaet allerede i de første maaneder efter udskrivningen.

I den senere tid har de ydre forholds særlige karakter medført, at man har næret store betænkeligheder ved at anbefale prøveudskrivning.

Efter prøveudskrivningen føres der direkte fra forsorgskontoret tilsyn med den prøveudskrevne; man anvender praktisk talt ikke lokale tilsynsførende. — Denne form for tilsyn har overfor dette noget vanskelige klientel vist sig særdeles hensigtsmæssig. Det fordrer en hel del rejser, og under de nuværende trafikforhold er den utvivlsomt ikke fuldt tilfredsstillende, men hovedresultatet har dog været en forholdsvis ringe recidivprocent, ogsaa selvom man tager hensyn til, at et stort antal af de prøveudskrevne er kastrater.

Forsorgsarbejdet har været noget hæmmet af, at man endnu ikke selv har kunnet disponere over pengemidler, saaledes at man kunde støtte de prøveudskrevne økonomisk i vanskelige situationer, men til dette brug har maattet søge hjælp fra offentlige eller private institutioner, Fængselshjælpen, Frelsens Hær etc.

Kastraternes forhold fortjener en særlig omtale, idet der meget ofte hersker misforstaaelser om, hvornaar udskrivning i almindelighed kan gennemføres.

Den biologiske virkning af operationen indtræder, saa vidt man kan skønne, meget hurtigt; i løbet af faa uger er tilbøjeligheden til erection og sexuelle impulser i reglen svundet, og i løbet af et par maaneder indtræder de evt. vegetative nervøse udfaldssymptoner, hedeture, svedanfald og lign. som tegn paa, at hormonproduktionen er ophørt. — Man har hidtil været ret tilbageholdende med tidligt at rejse sag om prøveudskrivning og fremhæver altid over for den forvarede, at han kan ikke vente, dette vil ske før tidligst $\frac{1}{2}$ aar efter operationen, og at han saaledes maa regne med, at der vil gaa $\frac{3}{4}$ aar efter operationens gennemførelse, før han vil blive udskrevet paa prøve. I en række tilfælde vilde man utvivlsomt uden risiko kunne rejse spørgsmaalet om prøveudskrivning noget tidligere. Bl. a. for dog at bedre disse menneskers forhold, har man fornylig anskaffet en gaard, »Kastanienborg«, beliggende i en landsby i nærheden af København, og indrettet denne som aaben afdeling. Kort efter operationen overføres de nu hertil. Gaarden har man desværre maattet indrette med fællesstuer, men de langt friere forhold her med kraftigt legemligt jordarbejde har været de forvarede, der er anbragt her, en meget stor glæde. I knapt $\frac{1}{2}$ aar har denne gaard været belagt, dels — som nævnt — med kastrater, dels med andre forvarede, der har været igennem længere tid i forvaringsanstalten og der vist sig stabile og paalidelige. De meget frie forhold har ikke medført vanskeligheder.

Som afslutning kunde det være fristende at fremkomme med en detaljeret kritik af de nuværende forhold; man har dog ment, at dette bør udskydes, indtil beregningen af materialet foreligger. Der kan dog allerede nu siges, at der er visse ting, der har vist sig mindre hensigtsmæssige, saaledes

de delte administrationsforhold, anstaltens beliggenhed tæt op ad landets mest befærdede hovedlandevej, de svigtende muligheder, der er for fordeling af de forvarede i grupper, der er uafhængige af hinanden, den manglende sindssyge-hospitalsmæssige udrustning og maaske ikke mindst utilstrækkelig hjælp til gennemførelsen af dyberegaende undersøgelser af de indsatte saavel biologisk som psykologisk, saaledes at der kan skabes mulighed for en mere sikker prognosestilling til gavn for baade samfundet som helhed og for den enkelte forvarede.
